

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

We learned last week that we repeat the verse: **כל הנשמה תהלל י-ה הללו י-ה**, the last line of the last chapter of **תהילים**, to indicate that we have completed **פסוקי דזמרה**. What should have immediately followed is the **ברכה** of **ישתבח**. Instead we proceed to recite four verses from **תהילים**, each of which begin with the word **ברוך**; the prayer known as **ויברך דוד** which consists of verses from **י-יג'** **פסוקים**; the prayer beginning with **לברך** which consists of verses from **י-יא'** **נחמיה פרק ט'**; and the song **אז ישיר** which consists of verses from **ל-פרק טו'** **ספר שמות פרק יד'**. Why?

Let us begin by examining the four verses from **תהילים**, each of which begins with the word **ברוך**. The reason that these verses are added is explained as follows:

סידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא-וסומכין כאן ברוך ה' לעולם אמן ואמן²¹ (תהילים פט' נג'), ברוך²² ה' אלוקים אלוקי ישראל עושה נפלאות לבדו, וברוך שם כבודו לעולם (תהילים עב' יח', יט'). אילו הפסוקים סופי חומשי תהילים הם, ואומרים אותם משום גומרי הלל, כי חמש חומשי יש לתילים כמו לחומש²³. ברוך ה' אינו סוף חומש²⁴, אלא כך הוא הפסוק סוף של חומש ראשון ברוך ה' אלוקים אלוקי ישראל מן העולם וגו' (תהילים מא', יד'), ואיני יודע למה הכניסו זה תחת זה, או שמא נחלף בפי האחרונים²⁵.

The point made by the סידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא is that חז"ל wanted to end **פסוקי דזמרה** with not only the last verse of the last section of **תהילים** but wanted to include the last verse of the other sections of **תהילים** as well. The first section of **תהילים** ends with the verse: **ברוך ה' אלוקים אלוקי ישראל מן העולם וגו' (תהילים מא', יד')**; the second section of **תהילים** ends with **ברוך ה' אלוקים אלוקי ישראל עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם (תהילים עב' יח', יט')**; the third section ends with **ברוך ה' לעולם אמן ואמן (תהילים פט' נג')**. We do not read the last verse of the fourth section of **תהילים** which is: **ברוך ה' אלוקים אלוקי ישראל מן העולם ועד**. Instead we read the verse: **ברוך ה' מציון שכן**. **העולם ואמר כל העם אמן הללוי-ה**

21. והוא סיום ספר שלישי

22. לא הביא הפסוק ברוך ה' מציון (תהילים קלה', כא) וצריך עיון למה לא הביאו

23. ראה שוחר טוב מז' א', ב'-משה נתן חמישה חומשי תורה לישראל ודוד נתן חמישה ספרים שבתהילים לישראל

24. אפשר שרצה לומר: סוף חומש ראשון, וכוונתו שפסוק סוף חומש שלישי

25. The footnotes were taken from the Rabbi Moshe Heisler edition of the סידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא

ברוך ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם which is the last verse of פרק קל"ה ירושלים הללוי-ה section of תהילים. Clearly חז"ל wanted us to read four verses representing the end of the other four sections of תהילים. What remains a mystery is why חז"ל replaced the verse at the end of the fourth section: ברוך ה' מציון שכן ירושלים הללוי-ה: פרק קל"ה with the verse at the end of תהילים הללוי-ה.

There may be a further explanation for the placement of the four verses that begin with the word: ברוך based on a practice attributed to הרב ר' מאיר מרוטנבורק (מהר"ם).

ספר תשב"ץ קטן סימן רד-ואסור לדבר מן ברוך שאמר עד סוף ישתבח. אבל שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד כמו בק"ש באמצע הפרקים. ובסוף מזמור שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד שלום לכל אדם. והלכה כרבי יהודה דאמר שואל מפני היראה ומשיב וכו'. אמנם מהר"ם ז"ל היה רגיל כשהיה מפסיק בין ברוך שאמר לישתבח אומר אותן ג' פסוקים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם כו' עד אמן והלל לה' וברוך ה' לעולם אמן ואמן עד ויברך דויד וכשחזור להתחיל ממקום שהפסיק אומר אלו ג' פסוקים לפי שהם כמו ברכה.

The practice of the מהר"ם ז"ל as reported by the ספר אבודרהם includes all four of the פסוקים that we recite in addition to a fifth:

ישתבח ד"ה ואחר כך- והרב ר' מאיר מרוטנבורק כשהיה צריך להפסיק בין ברוך שאמר לישתבח היה אומר קודם שידבר אלו הפסוקים (דהי"א טו' לו') ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ויאמרו כל העם אמן והלל לה'. וברוך ה' לעולם אמן ואמן (תה' פט, נג). וברוך ה' מציון וברוך ה' אלהים ישראל. וברוך שם כבודו לעולם וגו' (שם עב יח יט). וכשחזור להתחיל ממקום שפסק היה אומר גם אלו הפסוקים לפי שהם כמו ברכה.

It appears that the practice of the מהר"ם ז"ל arose because he believed that the four פסוקים were placed before ויברך דוד for Halachic reasons. In his opinion, חז"ל provided that we recite the four verses so that the four verses form a ברכה to follow פסוקי דזמרה. By reciting a form of ברכה, we avoid any question as to whether reciting the sections of הפסוקים שירה and אתה הוא ה' לבדך, ויברך דוד are Halachically permissible.

It is difficult to trace when the four verses that begin with ברוך became a part of תפלה.

ספר כלבו סימן ה' ד"ה ישתבח שהוא-ויש מקומות שאומרים קודם ישתבח ברוך ה' לעולם אמן ואמן ויברך דוד עד ומהללים לשם תפארתך לפי שהכל משירי דוד ע"ה, ויש נוהגים לומר אחר ויברך דוד אתה הוא ה' לבדך ושירת הים ואח"כ אומר ישתבח והכל לפי המנהג. וי"א שאין היחיד אומר במקום שנהגו לאומרה בכל יום, ויש נהגו לאומרו אחר ישתבח.

רפואה שלמה לציפורת בת ציבייה bring a פסוקי דזמרה May our study of

TRANSLATION OF SOURCES

א -סידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא -We continue here with Baruch Hashem L'Olam...Baruch Hashem Elokim...OOVaruch Shem Kvodo...These verses are each located at the end of a section of Psalms. Tehillim is divided into five sections similar to the Torah and so we recite these verses because we need to finish each section of Tehillim. The verse: Baruch Hashem is not located at the end of a section of Tehillim. The final verse of the first section is: Baruch Hashem Elokim. I do not know why they substituted one verse with the other. Maybe one of the later Rabbinical leaders made the substitution.

Footnote 1: It is the end of the third section of Tehillim.

Footnote 2: Rabbi Shlomo from Germaiz did not include the verse Baruch Hashem M'Tzion. The reason why requires further inquiry.

Footnote 3: Midrash Shochar Tov-Moshe Gave us the Five Books of the Torah. And King David gave us the Five Books of Tehillim.

Footnote 4: Perhaps he meant to write the end of the first section. And his intention was that it is the verse at the end of the Third section.

ד -ספר תשב"ץ קמן סימן רד -It is prohibited to speak between Baruch Sh'Amar and Yishtabach. You may ask out of fear and answer out of respect like you can while reciting Kriyat Shma in the middle of the chapters. At the end of each chapter in Pseukei D'Zimra you may ask out of fear and answer out of respect to anyone. The Halacha follows the position of Rabbi Yehudah who held that you may ask out of fear and answer etc. However, Rabbi Mayer of Rottenberg had a practice that when he interrupted his prayers during Pseukei D'Zimra, he would recite three verses: Baruch Hashem Elokei Yisroel until Amen and Hallel L'Ashem and Baruch Hashem L'Olam Amen and Amen until V'Yivarech Dovid. When he was finished with his interruption and wanted to continue from where he had left off, he would again repeat those three verses because in his opinion, the three verses were substantively equal to a Bracha.

כ -ספר אבודרהם ישתבח ד"ה ואחר כך -Rabbi Mayer of Rottenberg when he needed to interrupt his prayers between Baruch Sh'Amar and Yishtabach would recite the following verses before interrupting his prayers: Baruch Hashem Elokei Yisroel...Baruch Hashem L'Olam...Baruch Hashem Mi'Tzion...and Baruch Hashem Elokim and Baruch Shem Kvodo L'Olam. When he was finished with his interruption and wanted to continue from where he left off, he would repeat the same verses because substantively the verses were equal to a Bracha.

ספר כלבו סימן ה' ד"ה ישתבח שהוא -There are places where it is the custom to recite before Yishtabach the following: Baruch Hashem L'Olam, VaYivarech Dovid until OO'Mihalilim L'Shem because those represent songs that were composed by King David. There are others who have a custom to recite after V'Yivarech Dovid, Ata Hoo Hashem L'Vadecha and Shirat Hayam and then they recite Yishtabach. Each place follows its own custom. There are those who hold that an individual praying alone should not recite Shirat Hayam. There are those whose custom it is to recite Shirat Hayam after Yishtabach.

BACK ISSUES

I am pleased to announce that Newsletters Numbered 1-46, representing an introduction to תפלת שחרית and ברכות השחר are now available as one computer file. It can be e-mailed to you as an attachment or sent to you in a CD at no charge. If you want a copy, please e-mail me at beureihatefila@yahoo.com. Abe

לְאַטֵּץ גּוֹ יְרֵד סוּקָס!